

Avdøde pastor Billy Graham var blant annet kjent som «USAs pastor» og «den protestantiske paven». Her har han besøk av president Barack Obama i 2010. Foto: Pete Souza

Svovelpredikanten Billy Graham: Ble møtt med råtne tomater i Norge - var en samlende skikkelse i USA

Nylig avdøde Billy Graham var en randskikkelse i norsk kristenliv. For amerikanerne var han samlende. Det sier noe om kulturforskjellene mellom norsk og amerikansk kristenliv.

Audhild Skoglund

Publisert: 23.02.2018 kl 06:00

Audhild Skoglund er folklorist og frilansskribent. Hun har gitt ut bøkene *Sinte hvite menn* (2013), *Sekter* (2011) og *Jakten på en indre gud* (1999).

KOMMENTAR: Billy Graham, som døde onsdag denne uken i en alder av 99 år, var kjent som den mest gjennomslagskraftige predikanten i vår tid. Han talte til flere hundre millioner mennesker verden over og var en gjenganger i Det hvite hus under en rekke presidenter (<https://www.reuters.com/article/us-people-billy-graham/billy-graham-preacher-to-millions-adviser-to-u-s-presidents-dies-at-99-idUSKCN1G51O9>). Ved bortgangen hans uttrykte presidenter fra George H.W. Bush via Barack Obama til Donald Trump sin sorg og medfølelse (<https://edition.cnn.com/2018/02/21/politics/billy-graham-political-reactions/index.html>).

Graham var blant annet kjent som «USAs pastor» og «den protestantiske paven». I flere tiår stod han ved presidenters side og samlet folket etter nasjonale tragedier. For det fikk han Kongressens gullmedalje. I lovprisningene etter hans bortgang er det en beskrivelse som går igjen: Han var ydmyk. Han roses også for å ha hatt plettfri vandel i en verden hvor den ene etter den andre predikanten har falt fra pidestallen takket være sexskandaler og økonomisk snusk.

De mange støtteerklæringene er også et tegn på hvordan Graham etter hvert klarte å heve seg over partigrenser og sanke støtte i ulike kristne miljøer. Det er ingen liten bragd i et land hvor de fleste later til å befinne seg i ideologiske og religiøse skyttergraver om dagen.

Norske protester

Det kan synes rart sett med norske øyne, hvor Graham er knyttet til en type bombastisk kristendom med sterke skiller mellom frelste og ufrelste, himmel og helvete, og med en ganske usofistikert teologisk forkynnelse tilsynelatende upåvirket av moderne teologiske refleksjoner.

Så ble han da heller aldri det navnet i Norge som i USA. Billy Graham besøkte Norge to ganger. Først i 1955, og siden i 1978, da han talte på Ullevål Stadion. Det må sies å ha vært bare moderat vellykket. [NRKs TV-bilder fra arrangementet \(https://tv.nrk.no/program/FOLA03003178/billy-graham-paa-ullevaal-stadion\)](https://tv.nrk.no/program/FOLA03003178/billy-graham-paa-ullevaal-stadion) viser et ikke spesielt engasjert publikum. Kanskje var det for tidlig for norsk vekkelseskristendom i amerikansk stil, kanskje bidro det sure været til ytterligere å dempe entusiasmen.

I ettertid er det nok de hissige protestene mot Graham som huskes best. De ble arrangert av en aksjonsgruppe hvor senere generalsekretær i Human-Etisk Forbund Levi Fragell var en av initiativtakerne. I boken Vi som elsket Jesus har han gitt en levende beskrivelse av protestaksjonene under masse-mønstringen. Fragell har beskrevet tomatkasting, mastklatring, roping og en generelt

opphetet stemning som han da gledet seg over. Graham ble også utsatt for et fysisk angrep på et møte ved samme norgesbesøk, da en kvinne kastet en tomat innsatt med noe som visstnok var en etsende væske mot ham ([token=AAEAAGzpy9mJ2dHi07YgEijJrVfS7Gy20njWqKLj72Se9RQDwIDh_s-DoFkRgJ_bjKTXpzfDRWstHz1luhQER09Jlx9xt2IQ4uGpcmM3Kq2QxegDVM9UB6Wm8vn3peWZvH6rlwogOZb9RGEbgDUGorre9R_KMDictJadMuvvdmmQ6XIlkGh9Z6sgKuAtcf2g7exT0qZcVut9ZqHtlfBp2msrP6Zwmium2WAIOSWXGjZOUgCLBo5RZ71KWRB73Ohfmo_FEfJhGkvKX4ap6lQiUCIbc4am4dGiiSq9AnnLbsFYhK8D2BKHmoYdahwurPozRag55gVUolbAMNGJnbUV-L7WQfCEAQAAAAEAADz5OxFQNMKz1AufaCJSdeb1IYpnF_2XEWj0_Ea8bP4UFTVxGgsMrdthqNhgHE5dHbBzP9vwrPsdY9sJcZdWRIXlpaHS4BxDVLqHEb85kLthYDw3EWsSIWrp4GYqLY3j2XYN4f2xBOIx5W6LvRnZLRehwi8h_h-v0F7jCsCrFlw37FsnCFhQctLFkFYkUVD6bOJ8AwbWt4Hi1Sg2x8-S5uj8c98TuJahov9FiVHwTmvAgbbsUbfYN0VfFaKycg0UESAMDqmR77-2mBL4d7O2iFP8YkdGDxBUzK0-08_3Nz6-8y_11VySi8vqCmYjiLkanumg7Trj0j8_7suucsJ863qsTBjxB41cB7EldLh-VsGCMwtZ1FiZxDiAp2J8ifFOKJGSLDsJy_qCCgLEc3_TcPZEEYck4EJRdnw7Ck5cl7soTwCF8vlg1QLVMmZfZYctXrYHUK0nQlPdgocV28B6BEblFe6t2R7lcfCQwsdv4EmWcFmu-sthfCkOd9Ab0g\).](http://www.dagen.no/Nyheter/norgesbes%C3%B8k/Kvinne-angrep-Billy-Graham-da-han-bes%C3%B8kte-Norge-581720?token=AAEAAGzpy9mJ2dHi07YgEijJrVfS7Gy20njWqKLj72Se9RQDwIDh_s-DoFkRgJ_bjKTXpzfDRWstHz1luhQER09Jlx9xt2IQ4uGpcmM3Kq2QxegDVM9UB6Wm8vn3peWZvH6rlwogOZb9RGEbgDUGorre9R_KMDictJadMuvvdmmQ6XIlkGh9Z6sgKuAtcf2g7exT0qZcVut9ZqHtlfBp2msrP6Zwmium2WAIOSWXGjZOUgCLBo5RZ71KWRB73Ohfmo_FEfJhGkvKX4ap6lQiUCIbc4am4dGiiSq9AnnLbsFYhK8D2BKHmoYdahwurPozRag55gVUolbAMNGJnbUV-L7WQfCEAQAAAAEAADz5OxFQNMKz1AufaCJSdeb1IYpnF_2XEWj0_Ea8bP4UFTVxGgsMrdthqNhgHE5dHbBzP9vwrPsdY9sJcZdWRIXlpaHS4BxDVLqHEb85kLthYDw3EWsSIWrp4GYqLY3j2XYN4f2xBOIx5W6LvRnZLRehwi8h_h-v0F7jCsCrFlw37FsnCFhQctLFkFYkUVD6bOJ8AwbWt4Hi1Sg2x8-S5uj8c98TuJahov9FiVHwTmvAgbbsUbfYN0VfFaKycg0UESAMDqmR77-2mBL4d7O2iFP8YkdGDxBUzK0-08_3Nz6-8y_11VySi8vqCmYjiLkanumg7Trj0j8_7suucsJ863qsTBjxB41cB7EldLh-VsGCMwtZ1FiZxDiAp2J8ifFOKJGSLDsJy_qCCgLEc3_TcPZEEYck4EJRdnw7Ck5cl7soTwCF8vlg1QLVMmZfZYctXrYHUK0nQlPdgocV28B6BEblFe6t2R7lcfCQwsdv4EmWcFmu-sthfCkOd9Ab0g). Tomaten traff ikke Graham, men en av arrangørene. I ettertid har Fragell ikke vært like fornøyd med at demonstrantene i praksis angrep ytringsfriheten. Han har allikevel fortsatt å kritisere Grahams forkynnelse, både basert på teologisk innhold med helvetesforestillinger, engler og demoner, og basert på form, som Fragell og mange med ham finner manipulerende.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Tomaten traff ikke Graham, men en av arrangørene. I ettertid har Fragell ikke vært like fornøyd med at demonstrantene i praksis angrep ytringsfriheten. Han har allikevel fortsatt å kritisere Grahams forkynnelse, både basert på teologisk innhold med helvetesforestillinger, engler og demoner, og basert på form, som Fragell og mange med ham finner manipulerende.

Som fader, så sønn?

Billy Graham var en foregangsmann i å utnytte moderne teknologi, fra radio og TV til telefonoppringninger, nett og sosiale plattformer, for å nå ut med budskapet sitt. De siste årene var han imidlertid plaget av sykdom og generell svekkelse og overlot imperiet sitt til sønnen Franklin. Han har, i motsetning til faren, ikke sett noen grunn til å heve seg over partipolitikk. Han har blant annet hevdet at det var Gud som førte Donald Trump til Det hvite hus (<https://www.theatlantic.com/politics/archive/2017/05/franklin-graham/527013/>).

Videre har Graham den yngre (han er i dag 66 år gammel) kommet med krasse utspill mot muslimer og islam, som han later til å stemple som en voldelig religion. Han har på ingen måte klart å virke så samlende som Graham senior.

Men Franklin Graham ser også en rekke indre fiender i landet, alt fra speideren, som har åpnet for homofile medlemmer, til politisk liberale, som han beskriver som «fulle av hat».

Det er neppe overraskende at noen av de samme standpunktene gjenfinnes hos nylig avdøde Billy Graham. Det gjelder især synet på homofili. Så sent som i 2012 støttet han offentlig et forbud mot homofile ekteskap. Tonen hans var allikevel langt mer dempet på feltet de siste tiårene.

Også i dag står Billy Grahams stiftelse for et syn på homofili som sier at det er et valg som bryter med Guds ønsker, og at homofile kan endre seg ved Guds hjelp (<https://billygraham.org/answer/are-homosexuals-born-that-way/>).

Nixon-lydbåndene

Det var bare én virkelig skandale knyttet til Billy Graham – det nære vennskapet med president Richard Nixon. Nixon var ikke den første presidenten Graham pleide omgang med. Han hadde først blitt invitert til Det hvite hus av daværende president Harry Truman i 1950. Siden det hadde han hatt varierende kontakter med de ulike presidentene.

Richard Nixon var imidlertid en gammel venn av Graham, og forholdet var nært gjennom presidentperioden, som som kjent endte i skandale og Nixons avgang i 1974. Graham stod last og brast ved Nixon gjennom mye av skandalen, men snudde da det virkelig raknet for Nixon (<https://www.usatoday.com/story/news/nation-now/2018/02/21/billy-graham-presidents-pastor-legitimater/360354002/>).

Vennskapet med Nixon – og kontroversene det førte med seg – skal ha ført til at Graham valgte å tone ned den politiske profilen sin. Virkelig ille ble imidlertid ikke ettermælet hans på fronten før i 2002, da et lydopptak hvor Nixon og Graham utvekslet antisemittiske tanker, ble offentliggjort. Graham måtte gå offentlig ut og beklage (<http://www.nytimes.com/2002/03/03/us/billy-graham-apologizes-to-jews-for-his-remarks-on-nixon-tapes.html>).

Til tross for Nixon-bråket ble Graham fortsatt invitert til Det hvite hus, og han hadde et varmt forhold til begge Bush-ene. George Bush den yngre la æren på Graham for å ha gjenopplivet ham åndelig.

Stålsett vs. Graham

Levi Fragell slår i *Vi som elsket Jesus* fast at det offisielle Kristen-Norge støttet Graham da han besøkte Norge i 1978. Siden den gang har Graham nok i større grad vært en figur bare randsonen av norsk kristendom har omfavnet; den mer vekkelsesorienterte og pinseinspirerte delen av norsk kristenliv.

Kanskje ser vi akkurat her en av forskjellene på amerikansk og norsk kristendom: USA har aldri hatt en statskirke, og amerikanske presidenter har hatt ulik – men alltid kristen – trostilhørighet. Det har gjort det mulig for en uavhengig predikant å slå seg opp som «hele USAs pastor» og tale til folket på en tverrkirkelig basis.

Det er vanskelig å se for seg en norsk Graham. I et land hvor en overveldende, om enn stadig synkende andel av befolkningen, er medlem av ett og samme trossamfunn, Den norske kirke, er det åndelige rommet utenfor denne kirken begrenset.

Allikevel er det interessant å sammenligne. Et av de mest slående eksemplene er hvordan Gunnar Stålsett ble en av de store, samlende stemmene etter terroren i Norge 22. juli 2011. I USA var det Billy Graham man innkalte for å gi åndelig støtte til det amerikanske folk etter terroren 11. september 2001 (https://www.youtube.com/watch?v=N6DQp_AH9-M). To offentlige sjelesørgere i to ulike land. Begge med gjennomslag fordi de på hvert sitt vis representerte sitt lands dominerende holdning til kristendommen.

Fortapelseskristendommen

Noe av det som skiller kristendommen i de brede lag i Norge fra den i USA, er at mens nordmenn i stor grad har beveget seg bort fra fortapelseskristendommen, har helvete aldri dødd ut i amerikansk kristendom. En religionsundersøkelse fra 2014 (<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/11/10/most-americans-believe-in-heaven-and-hell/>) viser at 58 prosent av amerikanerne

tror på helvete som et sted for evige pinsler man risikerer å havne etter døden. Blant de som regnet seg som kristne, var tallet hele 70 prosent. Dette står i sterk kontrast til nordmenns oppfatning av saken. I en undersøkelse fra samme år erklærte bare én av ti nordmenn at de trodde på helvete. (<https://www.nrk.no/dokumentar/hver-tiende-tror-pa-helvete-1.11461498>).

Billy Graham modererte seg noe med årene, ved å slå fast at han ikke regnet med at alle som ikke bekjente seg til Jesus, ville havne i de evige pinsler. Allikevel var fortapelsen alltid en del av ideologien hans, og å vende seg mot Jesus og korset var motgiften. Det gjorde ham helt i tråd med det de fleste amerikanske kristne mener. Og i tråd med de mer karismatiske frikirkelige bevegelsene i Norge, men ikke med folk flest.

Vi kan mene hva vi vil om både stil og innhold. Personlig finner jeg det dypt problematisk at Graham og stiftelsen hans vil omvende homofile. Det oppfatter jeg ikke som spesielt menneskevennlig. Men Billy Grahams popularitet sier noe om at det som er gjengs kristendom i ett land, ikke nødvendigvis er det samme i et annet. Kanskje kan det også være verdt å merke seg når man ser med skepsis på all kristendom her hjemme som beveger seg utenfor Den norske kirke.